

CODUL CIVIL

Cartea a II-a. Despre familie

Art. 258-534

Comentarii, explicații și jurisprudență

Ediția a II-a

revăzută și adăugită de Bogdan Dumitru Moloman

**BOGDAN DUMITRU MOLOMAN
LAZĂR-CIPRIAN URECHE**

CODUL CIVIL
Cartea a II-a. Despre familie
Art. 258-534

Comentarii, explicații și jurisprudență

Ediția a II-a
revăzută și adăugită de Bogdan Dumitru Moloman

Universul Juridic
București
-2022-

Prefață la ediția a II-a

Practicieni cu vocație ai dreptului, cu aplecare predilectă spre dreptul civil, observatori calificați și rafinați ai fenomenului juridic și, deloc întâmplător, dar cu siguranță benefic, autori cu notorietate câștigată prin deferența și răbdarea cu care s-au dedicat științei juridice, Bogdan Dumitru Moloman și Lazăr-Ciprian Ureche revin în atenție cu ediția de față, cea de-a doua, a lucrării „Noul Cod civil. Cartea a II-a. Despre familie. Art. 258-534. Comentarii, explicații și jurisprudență”¹. Un demers de asemenea ambiții și proporții invită, dacă nu chiar obligă, la revederi periodice, la actualizări impuse de rezonanța directă sau indirectă a cadenței legislative în sfera relațiilor de familie, la reconsiderări sau, după caz, adăugiri inspirate de evoluția jurisprudenței chemate să rostească dreptul în situații niciodată perfect identice, de pulsul doctrinei, instrument de cuprindere și de susținere a prezentului juridic. Altfel, spectrul perimării riscă să transforme în maculatură orice strădanii anterioare.

Structura lucrării onorează promisiunea din subtitlul său: comentarii, explicații și jurisprudență la fiecare dintre propozițiile normative consacrate familiei. Textul legal însuși este secundat, ori de câte ori este cazul, de corespondentul său din vechea reglementare, precum și de prevederi ale legislației conexe. În acest fel comentariile, explicațiile, inevitabil raportate și la ceea ce se află în proximitatea legală a normei din prim-planul discuției, evită capcana analizei strict sau abuziv exegetice cu prețul neobservării motivației reglementării, a „spiritului” acesteia.

Suportul bibliografic impresionant stă mărturie documentării meticuloase și asigură cititorul că explicațiile și comentariile autorilor se sprijină pe cunoaștere și sunt animate de bune intenții. Nu pot trece neobservate calitatea discursului doctrinal, rigoarea exprimării, stilul clar, sobru și precis al expunerii. Partea teoretică a lucrării este însoțită de demonstrații cazuistice ale dispoziției analizate, adică de o selecție relevantă de soluții pronunțate de instanțele judecătorești naționale, precum și de jurisprudența instanței constituționale și a instanței europene.

Cum prea bine știm, enunțurile juridice sunt adesea polisemice, susceptibile de înțelegeri diferite sau semnificativ nuanțate în descifrarea sensului și scopului intențiilor legiuitorului, contrastant cu năzuința comună, firească, poate utopică la stabilitate, previzibilitate, securitate juridică, acestea în condițiile în care aproape totul, inclusiv în cele ce țin de viața noastră de familie, s-a juridicizat și judiciarizat. Lucrearea de față, repercusiune a unor frământări profesionale – după cum mărturiseau autorii în cuvântul introductiv al primei ediții –, se dorește a fi contribuție onestă și, deopotrivă, un instrument de lucru în efortul de aprofundare a spectaculosului drept al familiei.

Prof. univ. dr. Emese FLORIAN

Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca

¹ N.N. Începând cu prezenta ediție, titlul lucrării se modifică în „Codul civil. Cartea a II-a. Despre familie. Art. 258-534. Comentarii, explicații și jurisprudență”.

Prefață la ediția I

Scrisă cu generozitatea celor care culeg și sintetizează informații pentru a le transmite apoi mai departe, într-o viziune proprie, lucrarea se adresează deopotrivă teoreticienilor și practicienilor dreptului, dar în același timp și studenților ori absolvenților facultăților de drept care se pregătesc să acceadă în una dintre profesiile juridice.

Este indiscutabil că textele Codului civil în materia dreptului familiei au fost amplu comentate și interpretate în lucrări valoroase, însă aceasta nu înseamnă că dezbaterile în materie s-au epuizat. Dimpotrivă, practica judiciară națională și comunitară, cristalizată în timp, oferă soluții interesante, ce pot constitui oricând un punct de plecare într-o dezbatere teoretică.

Într-o societate în care abundența legilor și modificarea lor rapidă nu dau timpul necesar pentru a fi reținute în comportamentul de zi cu zi al cetățeanului, autorii au simțit nevoia să aducă o contribuție la asigurarea certitudinii și siguranței în domeniul dreptului familiei.

Lucrarea este bine structurată, pe lângă comentariile și explicațiile fiecărei norme, autorii redând legislația conexă, jurisprudența instanțelor naționale la care au avut acces, jurisprudența instanței constituționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului. Unde a fost cazul, au fost relevate opinii personale, dar și scurte elemente de drept comparat.

Întrucât una dintre principalele deficiențe cu care se confruntă sistemul judiciar român, cu incidență asupra calității actului de justiție și a credibilității justiției, este practica judiciară neunitară și aplicarea neunitară a legislației în vigoare, autorii au încercat să contribuie la cristalizarea unei jurisprudențe care să constituie un ghid de orientare pentru teoreticienii și practicienii dreptului.

Lucrarea are un caracter preponderent aplicativ, autorii reușind să reunească teoria și practica în materia dreptului familiei, ca fundament pentru o reală documentare științifică.

Exprimarea este clară, concisă, iar structura lucrării permite identificarea cu ușurință a problematicilor abordate.

Chiar dacă explicațiile prezentate, opiniile exprimate, soluțiile redată nu vor fi unanim acceptate, cu siguranță vor suscita discuții și dezbateri interesante într-o materie în continuă adaptare la realitățile vieții sociale.

Judecător dr. Gabriela Cristina FRENȚIU

Președinte al Secției I civile a Tribunalului Bistrița-Năsăud

CODUL CIVIL*

Cartea a II-a. Despre familie (art. 258-534)

Titlul I DISPOZIȚII GENERALE

Motto:

„Familia presupune o structură complexă de interese convergente și divergente
cu o dinamică centripedă sau centrifugă, în funcție de sentimentele
care animă relațiile dintre membrii ce o compun.”

[I.I. NEAMȚ, *Executarea silită a dreptului de a avea legături
personale cu minorul. Iluzie sau realitate?*,
în R.D.F. nr. 1-2/2019, p. 378]

Bibliografie specială

a. Cursuri universitare, comentarii, monografii

FL. BAIAS, E. CHELARU, R. CONSTANTINOVICI, I. MACOVEI (COORD.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, ed. a II-a revizuită și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2014, pp. 281 sqq.; T. BODOAȘCĂ, *Dreptul familiei*, ed. a III-a revăzută și adăugită conform noului Cod civil, Ed. Universul Juridic, București, 2015, pp. 7 sqq.; I.P. FILIPESCU, A.I. FILIPESCU, *Tratat de dreptul familiei*, ed. a VIII-a revăzută și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2006, pp. 12 sqq.; E. FLORIAN, *Dreptul familiei. Căsătoria. Regimuri matrimoniale. Filiația*, ed. a V-a, revizuită și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2016, pp. 1 sqq.; G.C. FRENȚIU, *Comentariile Codului civil. Familia*, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 1 sqq.; G.C. FRENȚIU, D.L. BĂLDEAN, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, Ed. Hamangiu, București, 2013, pp. 221 sqq.; G.C. FRENȚIU, B.D. MOLOMAN, *Elemente de dreptul familiei și de procedură civilă*, ed. a III-a revăzută și actualizată potrivit Noului Cod civil, Ed. Universul Juridic, București, 2011, pp. 61 sqq.; C. IORDAN, *Instituții de drept civil. Familia*, vol. I, Ed. Hamangiu, București, 2017, pp. 6 sqq.; C. MAREȘ, *Dreptul familiei*, ed. a II-a, Ed. C.H. Beck, București, 2015, pp. 1 sqq.; B.D. MOLOMAN, *Căsătoria civilă și religioasă în dreptul român*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, pp. 13 sqq.; A.R. MOTICA, *Dreptul civil al familiei. Raporturile nepatrimoniale*, Ed. Universul Juridic, București, 2017, pp. 13 sqq.; I. MURARU, E.S. TĂNĂSESCU (COORD.), *Constituția României. Comentarii pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, pp. 482 sqq.; I. NICOLAE, *Dreptul familiei în context național și în raporturile de drept internațional privat*, Ed. Hamangiu, București, 2014, pp. 11 sqq.; C. NICOLESCU, *Dreptul familiei*, Ed. Solomon, București, 2020, pp. 1 sqq.; M. ȘCHEAUA (COORD.), M.M. OPRESCU, M.A. OPRESCU, *Noul Cod civil. Despre familie (art. 258-534). Comentat și adnotat*, Ed. Rosetti International, București, 2015, pp. 9 sqq.

b. Articole, studii

T. BODOAȘCĂ, *Conținutul juridic al noțiunii de familie*, în *Analele Universității Româno-Germane* nr. 1/2002, Ed. Burg, Sibiu, 2003; T. BODOAȘCĂ, *Contribuții la definirea juridică a familiei și la stabilirea conținutului acesteia*, în *Dreptul* nr. 12/2004; T. BODOAȘCĂ, *Examen de ansamblu și observații critice privind familia și căsătoria în reglementarea noului Cod civil*, în *Dreptul* nr. 11/2009; T. BODOAȘCĂ, *Discuții despre definiția familiei și conținutul acesteia*, în P.R. nr. 3/2017; G.C. FRENȚIU, *Considerații în legătură cu unele aspecte de procedură din practica instanțelor judecătorești*, în *Dreptul* nr. 1/2012; G.C. FRENȚIU, *Considerații referitoare la aplicarea legii noi în materia divorțului în cauzele aflate pe rolul instanțelor (în primă instanță sau în calea de atac) la data intrării în vigoare a actualului Cod civil (Legea nr. 287/2009)*, în *Dreptul* nr. 8/2012; G.C. FRENȚIU, *Competența soluționării acțiunii de divorț de către instanțele române în cazul soților, cetățeni români, care își au locuința în străinătate*, în *Dreptul* nr. 10/2015; I.I. NEAMȚ, *Interesul superior al copilului versus rolul activ al judecătorului. Sau despre universuri (aparent) paralele care se întâlnesc*, în R.D.F. Supliment/2021; I. NICOLAE, G.-B. SPIRCEZ, *Noțiunea juridică de familie. Aspecte de actualitate din jurisprudența CEDO și legislația Uniunii Europene*, în P.R. nr. 1/2017.

* **Legea nr. 287/2009 privind Codul civil**, publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009, și ulterior republicată, în temeiul art. 218 din Legea nr. 71/2011 de punere în aplicare, în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011, cu modificările și completările ulterioare.

Art. 258. Familia

(1) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora, precum și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea și educarea copiilor lor.

(2) Familia are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului.

(3) Statul este obligat să sprijine, prin măsuri economice și sociale, încheierea căsătoriei, precum și dezvoltarea și consolidarea familiei.

(4) În sensul prezentului cod, prin soți se înțelege bărbatul și femeia uniți prin căsătorie.

Vechea reglementare

Codul familiei: „**Art. 1.** (1) În România statul ocrotește căsătoria și familia; el sprijină, prin măsuri economice și sociale, dezvoltarea și consolidarea familiei. (2) Statul apără interesele mamei și copilului și manifestă deosebită grijă pentru creșterea și educarea tinerei generații. (3) Familia are la bază căsătoria liber consimțită între soți. (4) În relațiile dintre soți, precum și în exercițiul drepturilor față de copii, bărbatul și femeia au drepturi egale. (5) Drepturile părintești se exercită numai în interesul copiilor”.

Legislație conexă

⇨ Codul civil:

Art. 259-261, art. 266 alin. (5), art. 277 alin. (1)-(3), art. 293 și art. 441 (având în vedere faptul că aceste articole fac parte din prezenta lucrare, nu le vom reda și în această secțiune).

⇨ Constituția României:

„**Art. 48. Familia.** (1) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor. (2) Condițiile de încheiere, de desfacere și de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege. Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă. (3) Copiii din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie”.

⇨ Convenția europeană a drepturilor omului:

„**Art. 8. Dreptul la respectarea vieții private și de familie.** (1) Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale. (2) Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acesta este prevăzut de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora”.

Comentarii și explicații

1. Noțiune. Etimologic vorbind, semnificațiile conceptului de familie pun în evidență variabilitatea istorică a instituției pe care o desemnează; termenul de „familie” provine de la latinescul „*famulus*” (servitor), ceea ce, potrivit Dicționarului etimologic al limbii latine¹, desemnează *ansamblul sclavilor și al servitorilor ce trăiau sub același acoperiș*, iar mai apoi casa în întregime: stăpânul, soția, copiii și servitorii. Prin extensie de sens, familia a ajuns să cuprindă *agnati* – rudele pe linie paternă – și *cognati* –

¹ F.E.J. VALPY, *Etymological dictionary of the Latin language*, Adamant Media Corporation, 2005, p. 147.

rudele pe linie maternă – și să devină sinonimă cu *gens* – comunitate formată din toate rudele de sânge în limbajul curent, dar nu și în cel juridic¹. Însuși marele scriitor francez **VICTOR HUGO** menționa, într-o lucrare ce îi poartă semnătura², „*familia este cristalul societății*” [„*la famille est le cristal de la société*”].

Fiind „partener” al omului pe întreaga sa existență, familia s-a dovedit a fi **una dintre cele mai vechi și stabile forme de comunitate umană**, cea care asigură evoluția și continuitatea vieții sociale, având rol de neînlocuit în societate și, totodată, reprezintă locul unde se plămădește viața și, în același timp, viitorul unei națiuni.

Bunăoară, putem spune că familia, ca bază/cristal a/al societății, reprezintă locul unde se nasc, cresc și se educă copiii și „*nu poate fi (...) imaginată în lipsa elementelor care îi dau substanță și rațiune: solidaritatea și legătura afectivă dintre membrii săi. Fără cele două, o legătură, fie ea și de sânge, rămâne o simplă realitate biologică (sau genetică) – de care legea leagă anumite consecințe juridice – ce însă nu poate fi catalogată drept o familie*”³.

În viziunea filosofului grec **ARISTOTEL**⁴, familia reprezintă „asocierea stabilită în mod natural pentru satisfacerea nevoilor zilnice ale omului”⁵.

Etnologul american **GEORGE PETER MURDOCK**⁶ creiona, în anul 1949, în lucrarea sa *Social structure*⁷, faptul că:

„*The family is a social group characterized by common residence, economic cooperation, and reproduction*” [„Familia este un grup social caracterizat prin rezidență comună a membrilor, cooperare economică și reproducere”].

Eminentul savant francez **CLAUDE LÉVI-STRAUSS**⁸ menționează faptul că:

„*Essayons d'abord de définir la famille, non pas en intégrant toutes les observations recueillies au sein de différentes sociétés, ni même en nous limitant à la situation qui prédomine dans la nôtre, mais en construisant le modèle idéal que nous avons présent à l'esprit quand nous utilisons le mot «famille». Il semble que ce terme désigne un groupe social (...). Les membres de la famille sont unis: a) par des liens légaux, b) par des droits et obligations de nature économique, religieuse ou autre, c) par un réseau précis de droits et interdits sexuels, et un ensemble variable et diversifié de sentiments psychologiques tels que l'amour l'affection, le respect, la crainte etc.*” [„Să

¹ Pentru detalii, a se vedea M. BULGARU (COORD.), *Sociologie (manual)*, vol. II, Centrul Editorial al Universității de Stat din Moldova, Chișinău, 2003, pp. 83-84.

² V. HUGO, *Littérature et Philosophie Mêlées*, t. I, Librairie Hachette et C., Paris, 1876, p. 209

³ I.I. NEAMȚ, *Locuința alternantă. Sau când „interesele superioare ale părinților” sunt mascate sub forma interesului superior al copilului. O analiză critică*, în R.D.F. nr. 1/2021, p. 326.

⁴ ARISTOTEL (în greacă: Αριστοτέλης) (n. 384 î.Hr. – d. 7 martie 322 î.Hr.) a fost unul dintre cei mai importanți filosofi ai Greciei Antice, clasic al filosofiei universale, spirit enciclopedic, fondator al școlii peripatetice.

⁵ ARISTÓTELES, *Política*, Edición de Pedro López Barja de Quiroga y Estela García Fernández, Ed. Istmo, Madrid, 2005, p. 97.

⁶ N. 11 mai 1897 (Meriden) – d. 29 martie 1985 (Devon).

⁷ G.P. MURDOCK, *Social structure*, The Macmillan Company, New York, 1949, p. 1 [disponibilă (online) la adresa web https://openlibrary.org/books/OL6049370M/Social_structure (accesată la data de 02.05.2019, ora 17⁰⁰)].

⁸ CLAUDE LÉVI-STRAUSS (28 noiembrie 1908, Bruxelles – 30 octombrie 2009, Paris) a fost antropolog francez, teoretician al structuralismului etnologic.

C. LÉVI-STRAUSS, *Textes de et sur Claude Lévi-Strauss*, Ed. Gallimard, Coll. Idées, Paris, 1979, p. 102; *idem*, *La familia*, în K. GOUGH, C. LÉVI-STRAUSS, E.M. SPIRO, *Polémica sobre el origen y la universalidad de la familia*, Barcelona, Anagrama, 1974, p. 16; P. GÓMEZ GARCÍA, *Familia y matrimonio sólo existen en la red del parentesco (antropológicamente hablando)*, în *Gazeta de Antropologia* nr. 24(1)/2008 [disponibil (online) la adresa web <http://gazeta-antropologia.es/?p=2239> (accesat în data de 03.05.2019, ora 17⁴⁵)].